

«شرق»

در گفت‌وگو با احمد وخشیته به بهانه ماجرای پهپادها و تقابل‌های غرب با ایران بررسی کرد

ضرورت بازسازی روش‌ها در سیاست خارجی

شرق: پس از سخنان حسین امیرعبداللهیان به عنوان وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران مبنی بر ارسال پهپاد به روسیه، آن هم قبل از جنگ اوکراین و در سطحی محدود شاهد موضع‌گیری‌های مقامات اوکرائنی و به خصوص آمریکایی در این رابطه بودیم. مجموع اظهارنظرها نشان می‌دهد که غرب تمایلی برای شنیدن موضع تهران ندارد. در این میان بسیاری از تحلیلگران معتقدند فشارهای غرب شرایط را برای فشار به ایران از طریق شورای امنیت و سازمان ملل مهیا کرده تا حدی که اعتراف ایران هم می‌تواند به اجماع‌سازی علیه تهران منجر شود. اما چه شد که ایران به این نقطه رسیده و چرا شاهد این موضع‌گیری‌ها بودیم. سؤالی است که «شرق» پاسخ آن را در گفت‌وگو با احمد وخشیته بی گرفته است. در پ‌وگفت با استاد دانشگاه در روسیه و تحلیلگر ارشد مسائل بین‌الملل سعی شده است این موضوع هم مورد واکاوی قرار گیرد که راه‌حل برون‌رفت از وضعیت کنونی چیست؟

● **سؤال کلیدی** که پیرامون موضوع ارسال پهپاد ایرانی به روسیه مطرح است ناظر به هدف غایی مسکو است. با توجه به اینکه شما در روسیه حضور دارید و به فضای سیاسی و رسانه‌ای این کشور از نزدیک آشنا هستید، آیا کرملین و شخص پوتین از همان ابتدا به دنبال این بود که جمهوری اسلامی ایران را درگیر جنگ اوکراین معرفی کند، فارغ از مسئله پهپاد یا هر مسئله دیگری؟

برای اینکه به این سؤال مهم شما پاسخ بدهیم باید از نگاه منافع و امنیت ملی ایران به مسئله جنگ اوکراین نگریسته شود. چون سؤال شما سؤالی است که بیشتر ماهیت ژورنالیستی دارد.

● **چرا ژورنالیستی؟ آیا ماهیت سؤال از تحلیل تهی است؟**

خیر. ببینید مسئله اینجاست که در فضای دوقطبی کنونی ناشی از جنگ اوکراین به هیچ عنوان نمی‌توان این‌گونه تصور کرد که مسائل ماهیتی سیاه و سفید دارند و باید به صورت صفر یا صد مورد بررسی قرار گیرند. از این رو بدون شک هجمه رسانه‌ای و سیاسی غرب هم سعی دارد وضعیت را به نحوی نشان دهد که پوتین از ابتدا به دنبال آن بوده که پای ایران را به جنگ اوکراین باز کند.

● **غیر از این است؟**

اتفاقا حرف من هم همین است. روسیه شاید در برنامه‌ریزی، راهبردها و نگاه خود به هر مسئله‌ای، چه جنگ اوکراین و یا موضوع دیگر سعی کند برای خود مسیری را تعریف کند، ولی چرا باید در این مسیر گام برداشته شود؟ لذا من معتقدم وضعیتی که اکنون برای ایران در جنگ اوکراین پیش آمده است بیشتر از یک ارزیابی نادرست به خصوص در قبال روابط روسیه با کشورهای حاشیه خلیج فارس شکل گرفت.

● **مسئله را قدری بیشتر کالبدشکافی می‌کنید؟**

ببینید ظاهر در ایران این تصور وجود دارد که تقویت روابط کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس با روسیه به نحوی پیش برود که جایگاه تهران را نزد کرملین بگسرد. به هر حال با ابتکار عمل ریاض و ابوظبی در جنگ شاهد آن تبادل اسرا بودیم. این نشان می‌دهد که روسیه تا چه اندازه برای کشورهای حاشیه خلیج فارس اهمیت قائل است. به همین دلیل ایران هم سعی کرده است با موضوعات مختلف مسیری برای افزایش نفوذ و تقویت جایگاه خود در روسیه تعریف کند. تا پیش از کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس، هم ترکیه و هم اسرائیل به عنوان کشورهای بی‌بندوبایی بودند که روابط راهبردی و بلندمدتی را با روسیه تعریف کردند. اکنون اگر کشورهای حاشیه خلیج فارس هم به این جرگه اضافه شود، ایران در فضایی قرار می‌گیرد که بازیگران رقیب عملا توانسته‌اند روسیه را به سمت خود بکشانند. به همین دلیل ایران با یک ارزیابی سعی کرد با حمایت از روسیه خود را به عنوان یک شریک راهبردی در کنارش تعریف کند، در حالی که پیش از همه خود روس‌ها هستند که این واقعیت اشراف دارند. روابط کنونی دو طرف در یک رابطه راهبردی هم نیست، نه به واسطه ایران یا روسیه که به دلیل تقابل تهران و واشنگتن صورت گرفته است و اگر این تقابل و تخاصم روزی تعدیل پیدا کند روسیه جایگاه فعلی را از دست خواهد داد، البته این نگاه بود که از دوره حسن روحانی هم به وجود آمده بود؛ عملکرد ترامپ بعد از خروج از برجام به جایی رسید که محمدجواد ظریف با سفرهای مداوم خود به روسیه سعی کرد این پیام را به واشنگتن ارسال کند که اگر آمریکا مسیر تقابل با ایران را در پیش بگیرد، تهران هم تمام تخم‌مرغ‌های خود را در سبد چین و روسیه قرار می‌دهد. این نگاه تا به اکنون ادامه دارد و متأسفانه در جنگ اوکراین هم هزینه‌های بسیار زیادی را به کشور تحمیل کرد.

● **در پاسخ شما نوعی تشمت تحلیلی دیده می‌شود، از یک طرف**

هر چیز دیگری وارد گفت‌وگو شود. اگر اصلاحات ساختاری در سیاست خارجی شکل بگیرد قطعا ارزیابی ما از روابط با چین و روسیه هم تغییر پیدا خواهد کرد و ما هم به سمت نوعی تغییر موضع در قبال مسائل مهمی مانند جنگ اوکراین و پیگیری الگویی شبیه به الگوی ترکیه پیش خواهیم رفت. یعنی تهران هم به معنای واقعی کلمه می‌تواند یک بی‌طرفی جدی و عینی را در جنگ اوکراین پیش ببرد. تا زمانی که سیاست خارجی بر وضعیت کنونی به حرکت خود ادامه دهد مطمئنا جالش ما در جنگ اوکراین ادامه و تشدید پیدا خواهد کرد و نه تنها مذاکره مستقیم با اوکراین نمی‌تواند وضعیت را تعدیل کند، بلکه می‌تواند جالش را دوجندان کند. ما باید بفهمیم که این جنگ در یک نقطه، هم از سوی آمریکا و هم از سوی روسیه به نقطه توازن خواهد رسید. چراکه مسکو و واشگتن این روش را دارند. اوج‌گیری جنگ اوکراین می‌تواند به نابودی یکی از دو طرف منجر شود. با روسیه و شخص پوتین باید برای همیشه سیاست را کنار بگذاریم و یا اینکه جو باین و دموکرات‌ها تا هشت سال دیگر از رسیدن به قدرت در کاخ سفید دور می‌شوند. بنابراین به نظر من بازی بسا حاصل جمع صفر در جنگ اوکراین شکل نخواهد گرفت، ولی متأسفانه به نظر می‌رسد ایران تصور می‌کند در جنگ اوکراین نابودی ناتو دور از ذهن نیست. حتی روسیه و شخص پوتین هم می‌داند هیچ‌گاه این مهم تحقق پیدا نخواهد کرد و اساسا مسکو نباید هم ندارد که بخواهد ناتو یا غرب را در این جنگ نابود کند.

● **به نحوی به مذاکره مستقیم با آمریکا اشاره داشتید. آیا منظورتان این است که ایران باید با مذاکره مستقیم با ایالات متحده در قبال جنگ اوکراین به این ماجرا خاتمه دهد؟** بدون شک. چون اوکراین اکنون به شکل مستقیم این آزادی سیاسی و دیپلماتیک را ندارد که با ایران وارد گفت‌وگو شود. یعنی ایران اصطلاحا باید با طرف بزرگتر مذاکره کند و کار را به نتیجه برساند. از این رو اگر این اصلاحات ساختاری در سیاست خارجی شکل گرفت و پیرو آن مذاکرات مستقیم ایران با آمریکا به وجود آمد و در مسائل عمده‌ای مانند برجام، موضوعات منطقه‌ای و… به نتیجه رسیدیم خود به خود فضای مثبتی هم برای مسئله پهپادها و جنگ اوکراین شکل خواهد گرفت و موضوع به راحتی حل‌وفصل خواهد شد. اما اینکه ایران بخواهد با همین سیاست و همین نگاه فعلی در قبال جنگ اوکراین صرفا از طریق تماس‌هایی با مقامات اوکرائینی نتیجه را به نفع خود تمام کند به هیچ عنوان قابل تحقق و قابل پیگیری نیست. کما اینکه به اعتراف صریح خود حسین امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه، آمریکایی‌ها تاکنون مانع از برگزاری این نشست مشترک بین ایران و طرف اوکرائینی شده‌اند. این نشان می‌دهد که آمریکا تا چه اندازه مانع جدی بر سر راه خواهد بود. بنابراین باید مسئله از طریق دیگری حل‌وفصل شود. البته من باید این نکته را هم یادآور شوم که با این روش سیاست خارجی نمی‌توان به نتیجه مطلوبی رسید. چراکه مذاکره آداب و توان و قواعد خود را می‌طلبید و با توجه به روند مذاکرات وین به نظر می‌رسد موفقیت فعلا دور از دسترس است.

است، وقتی رئیسی در آغاز جنگ اوکراین و پیش از لوکاشنکو، رئیس‌جمهور بلاروس با طرف متجاوز یعنی روسیه و شخص پوتین تماس می‌گیرد و برای او آرزوی موفقیت می‌کند و در ادامه موضوع‌گیری‌های سیاسی، دیپلماتیک و به خصوص رسانه‌های ما از طرف متجاوز به شکل آشکار و پزرنگی در دستور کار قرار می‌گیرد ما به این نقطه می‌رسیدیم.

● **حال با این ارزیابی شما راه‌حل برون‌رفت از بحران کنونی چیست. چون بسیاری معتقدند ایران تنها بسا مذاکره با طرف اوکرائینی می‌تواند از این وضعیت و تبعات آن خارج شود، اما در این رابطه تهران با دو چالش بزرگ مواجه است: اول ماجرای هواییمای اوکرائینی و دیگری فشار آمریکا بر کی‌یف. آیا ایران می‌تواند بر این دو مانع فائق آید و از این طریق مسئله را به سرانجام برساند؟**

اتفاقا با توجه به همین دو مانع راه‌حل مذاکره با اوکراین عملیاتی نخواهد شد. این سؤال مطرح است که آیا ایران می‌تواند از طریق گفت‌وگوی مستقیم با طرف اوکرائینی و یا همکاری‌های مشترک و تحقیقات مسئله را ختم کند و از این فضا خارج شود؟ اکنون رزنسکی به شکل مستقیم از سوی ایالات متحده آمریکا مدیریت می‌شود و کی‌یف قادر نیست که به شکل مستقیم و مستقلی مذاکره با روسیه، ایران و… را در دستور کار قرار دهد.

● **موضوع ارسال پهپاد محل مناقشه است یا نوع و کارکرد پهپادها هم می‌تواند در تشدید بحران نقش آفرین باشد؟**

تا جایی که من از موضوع اطلاع دارم به نظر می‌رسند روسیه در تولید و ساخت پهپادها به مشکل برخورد. چون ساخت پهپاد به شکل کامل در خود روسیه انجام نمی‌شود و برخی قطعات آن از کشورهای دیگر تأمین می‌شود. در این رابطه اخباری وجود دارد که یک شرکت چینی به عنوان تأمین‌کننده قطعات کلیدی ساخت پهپاد را در تحویل و ارسال آن به روسیه سر باز زد و یا قیمت بالاتری را درخواست کرده بود و نهایتا تولید پهپاد برای روسیه با قیمت تمام‌شده بیشتری همراه شد. در نتیجه روسیه سعی کرده است از پهپادهای دیگر کشورها که قیمت ارزان‌تری دارند استفاده کند. در این میان واقعا مشخص نیست که ایران از ابتدا پهپاد را چه ساختار فنی به روسیه تحویل داده است؟

● **پس راه‌حل برون‌رفت از این وضعیت چیست؟**

اصلاحات ساختاری در حوزه سیاست خارجی؛ باید ما یک اصلاحات بنیادین و اساسی را در حوزه سیاست خارجی اعمال کنیم. تا زمانی که این تغییرات شکل نگیرد نمی‌توانیم به شکل موردی و تاکتیکی مانند جنگ اوکراین به یک نتیجه مشخص و ملموس برسیم. باید سیاست خارجی و دیپلماسی ایران از پایه تغییراتی را اعمال کند و درخصوص مسائل منطقه‌ای و جهانی دست به یک پوست‌اندازی بزند. از این طریق می‌توان وضعیت را کنترل و مدیریت کرد.

● **تغییرات ساختاری در سیاست خارجی چگونه می‌تواند ماجرای فعلی در قبال جنگ اوکراین را تعدیل کند؟**

زمانی که تغییرات ساختاری شکل بگیرد دیگر مشکل مذاکره مستقیم با هر کشوری برطرف خواهد شد و آن زمان ایران می‌تواند در خصوص مسائل منطقه‌ای جنگ اوکراین و یا

گزارش «شرق» از نشست سفارت آذربایجان تلاش باکو برای تغییر نگاه تهران با اسم رمز «روز پیروزی»

هستیم». علیزاده در پایان از تمامی کشورهای دوست که از آذربایجان حمایت کردند، تشکر کرد و گفت که ما همچنین از حمایت ایران به خاطر موضع عادلانه‌اش در موضوع قره‌باغ قدردانی می‌کنیم.

روز پیروزی، اسم رمز تلاش باکو

در جریان درگیری‌های نظامی ۴۴ روزه پاییز سال ۱۴۰۰، جمهوری آذربایجان توانست سرزمین‌های خود در قره‌باغ را که نزدیک به ۳۰ سال تحت سیطره نیروهای جمهوری ارمنستان قرار گرفته بود، پس گیرد. این درگیری‌های نظامی با امضای توافقنامه صلح روسیه به پایان رسید. اگرچه با وقوع این جنگ آذربایجان به مناطق خود بازگشت، اما به نظر می‌رسد اکنون باکو یک سیاست خصمانه و تهاجمی را در منطقه قفقاز جنوبی در پیش گرفته است که می‌تواند به شکل مستقیم منافع و امنیت ارمنستان و به‌ویژه ایران را تحت‌الشعاع قرار دهد. مجموعه اقدامات و تحرکات جمهوری آذربایجان با حمایت مستقیم ترکیه در دو سال بعد از جنگ ۴۴ روزه نشان می‌دهد که اکنون باکو به دنبال ایجاد تنش مرزی با هدف تحمیل دلان موهوم زنگه‌زور به طرف ارمنستانی و نهایتا قطع مرز مشترک ایران و ارمنستان است.

ازاین‌رو تهران در هفته‌های اخیر سلسله اقدامات دیپلماتیک، نظامی و دفاعی را در دستور کار قرار داده است؛ از سفر حسین امیرعبداللهیان به ارمنستان تا افتتاح کنسولگری ایران در قاپان، برگزاری رزمایش نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در منطقه ارس با عنوان رزمایش اقتدار و…؛ در این بین سفر اخیر نیکول پاشینیان، نخست‌وزیر ارمنستان، به ایران هم به نگرانی‌های باکو افزود، هرچند اقدامات ایران در هفته‌های گذشته به هجمه رسانه‌ای و سیاسی گسترده‌ای از سوی جمهوری آذربایجان منجر شد، چراکه باکو عملا خود را در شکاف با تهران می‌بیند. در این شرایط که آذربایجان نگران از چرخش ایران به سمت ارمنستان است، برگزاری این نوع مراسم با هدف ایجاد موازنه در سیاست خارجی ایران به نفع باکو قلمداد می‌شود.

نامه ۱۲۰۰ فعال و ۱۳ تشکل صنفی به رئیسی درباره اینترنت

محدودیت‌های اینترنت را متوقف کنید

ایران، امضاکنندگان این نامه از ریاست‌جمهوری خواسته‌اند تا از اختیارات قانونی خود استفاده کرده و از ایجاد محدودیت در دسترسی به اینترنت جلوگیری کند. آنها به وعده ابراهیم رئیسی در زمان انتخابات اشاره کرده و تاکید داشته‌اند که «دسترسی به اینترنت بدون محدودیت» از شعارهای و وعده‌های او بوده است.

در این نامه اعلام شده که دسترسی به اینترنت برای ۵۰ میلیون نفر از مردم ایران مترادف با دسترسی به شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌هاست و معیشت میلیون‌ها فرد به این ابزارها گره خورده است؛ «طبیعی است که هرگونه فیلترینگ یا ایجاد اختلال و محدودیت در این دسترسی، منجر به ناراضیاتی آحاد شهروندان شده و ناراضیاتی‌های جدی ایجاد کند».

نویسندگان این نامه به تأثیر مثبت صنعت آی‌تی بر رشد اقتصاد کشور نیز تاکید کردند و گفتند در سال‌های گذشته هزاران شرکت کوچک و بزرگ دانش‌بنیان به وجود آمده که ده‌ها هزار نفر در آنها مشغول به کار هستند و حالا با وجود این اختلالات اینترنتی، صنعت آنها با مشکل مواجه شده است. در این نامه آمده است که «اقتصاد دیجیتال بدون وجود زیرساخت اینترنت امن و پایدار و به‌صرفه معنا ندارد».

در بخشی از نامه به این مسئله اشاره شده که ادامه شرایط حال حاضر به اعتماد کاربران نیز لطمه می‌زند؛ موضوعی که از دیدگاه امضاکنندگان نامه، سرمایه‌شرکت‌های دانش‌بنیان حساب می‌شود و همین اعتماد مردم باعث شده کارکنان این شرکت‌ها امید به ادامه کار داشته باشند؛ «ما ادامه این وضعیت هم به اعتماد کاربران لطمه می‌زند و هم امید کارکنان را از بین می‌برد».در بخش پایانی این نامه تاکید شده که خواسته این هزار نفر خواستهای خیرخواهانه و وطن‌دوستانه است؛ آنها رفع محدودیت پیام‌رسان‌ها و شبکه‌های اجتماعی پرترفار و همچنین آزادی افرادی را که صرفا به دلیل فعالیت در این صنعت بازداشت شده‌اند، خواستار شده و اعلام کردند این موارد اولین گام برای بازسازی اعتماد ازدست‌رفته کاربران است.

جمع تشکل‌های دانش‌بنیان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی

انجمن تجارت الکترونیک اتاق تهران

سندیکای شرکت‌های شناسایی و مکان‌یابی

انجمن تولیدکنندگان نرم‌افزار تلفن همراه ایران

انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان محصولات بیوتکنولوژی پزشکی ایران

انجمن مدیریت فناوری ایران

انجمن مؤسسات و آموزشگاه‌های فرهنگی-هنری استان تهران

انجمن فین‌کس

انجمن تشکل‌های دانش‌بنیان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی